

Broedvogels van
Op Hees, Soesterveen en
het Cronebos in
2015

André van Kleunen

Sovon-rapport 2015/73

Broedvogels van Op Hees, Soesterveen en het Cronebos in 2015

A. van Kleunen

Sovon-rapport 2015/73
Dit rapport is opgesteld in opdracht van
de Vereniging Natuurmonumenten

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2015

Dit rapport is samengesteld in opdracht van de Vereniging Natuurmonumenten

Wijze van citeren: van Kleunen A. 2015. Broedvogels van Op Hees, Soesterveen en het Cronebos in 2015. Sovon-rapport 2015/73, Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Lay out: Van Groot tot Klein

Foto's: André van Kleunen. Roodborst omslag: Harvey van Diek

ISSN-nummer: 1382-6247

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Toernooiveld 1

6525 ED Nijmegen

e-mail: info@sovon.nl

website: www.sovon.nl

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon en/of opdrachtgever.

Inhoud

1. Inleiding	1
2. Beschrijving van het studiegebied	2
2.1. Op Hees en Soesterveen	2
2.2. Het Cronebos	4
3. Beschrijving van de methode en meetmomenten	6
3.1. Inventarisatiemethode	6
3.2. Weer	6
4. Resultaten	8
4.1. Op Hees en Soesterveen	8
4.1.1. Soorten en aantallen	8
4.1.2. Vergelijking met eerdere broedvogelkarteringen	9
4.1.3. Soortbesprekingen	12
4.2. Het Cronebos	14
4.2.1. Soorten en aantallen	14
4.2.2. Vergelijking met eerdere karteringen	14
4.2.3. Soortbesprekingen	16
5. Evaluatie en conclusies	17
6. Literatuur	18
Bijlage	
Bijlage 1. Stippenkaarten per soort	19

---

1. Inleiding

In het voorjaar en zomer van 2015 zijn de natuurgebieden Op Hees (35,8 ha), Soesterveen (6,3 ha) en het Cronebos (46,1 ha), alle in beheer bij en eigendom van Natuurmonumenten, ten behoeve van SNL geïnventariseerd op broedvogels. De inventarisatie werd uitgevoerd door Sovon Vogelonderzoek Nederland (Sovon) en betrof een basiskartering van alle soorten broedvogels. In dit rapport worden de resultaten van deze inventarisatie besproken.

Dankwoord

Stef van Helmond (Op Hees en Soesterveen) en Annemieke Ouwehand zorgden voor betreedingsvergunningen. Caroline Hoff (bibliotheek Natuurmonumenten 's-Graveland) leverde rapportages van voorgaande broedvogelinventarisaties. De conceptversie van dit rapport werd becommentarieerd door Annemieke Ouwehand en Stef van Helmond (Natuurmonumenten). De lay-out van dit rapport werd verzorgd door Van Groot tot Klein. Allen worden bedankt voor hun bijdrage aan de totstandkoming van dit rapport.

---

2. Beschrijving van het studiegebied

2.1. Op Hees en Soesterveen

Op Hees is gelegen op het noordelijke deel van de Utrechtse Heuvelrug tussen Soest en Den Dolder, in de provincie Utrecht (figuur 2.1). Het terrein wordt in het noordoosten gescheiden van Soest door het hoogveenrestant Soesterveen en het buurtschap Hees. Voor het overige wordt het gebied omgeven door bos met enkele weilanden, onder andere het landgoed Pijnenburg aan de zuidwestzijde.

Op Hees is een 36 hectare groot terrein bestaande uit bospercelen, houtwallen en oude beukenlanen. Daarnaast omvat het gebied circa 50 ha grasland. De eigendommen liggen deels los van elkaar omgeven door agrarisch gebied. Het grootste aaneengesloten deel ligt in het zuidoostelijke deel en bestaat uit een mix van hakhout en naaldbos, overwegend grove dennen met een ondergroei van lijsterbes en prunus.

Tevens staan er enkele douglassparpercelen. Dit beboste deel sluit aan op een uitgestrekt bosgebied ten zuidoosten van Op Hees. Het reservaat wordt voor een groot deel begrensd door oude Beukenlanen. In het noordelijke deel grenzend aan Pijnenburg liggen twee enkele hectares grote douglassparpercelen. Er tussenin ligt vrij open terrein, dat veelal een agrarische bestemming heeft. Circa 50 ha grasland hiervan is eigendom van Natuurmonumenten.

Soesterveen is een hoogveenrestant, gelegen tussen Soest en Op Hees (figuur 2.1). Het bestaat uit twee door weilanden omgeven bosjes, die door een oude veendijk van elkaar gescheiden zijn. In het zuidelijke bosje ligt een open terrein met veenmoeras, dat een grote botanische waarde bezit. Deze terreindelen beslaan gezamenlijk 6,3 ha. Daarnaast omvat het terrein nog circa 1,6 ha grasland.

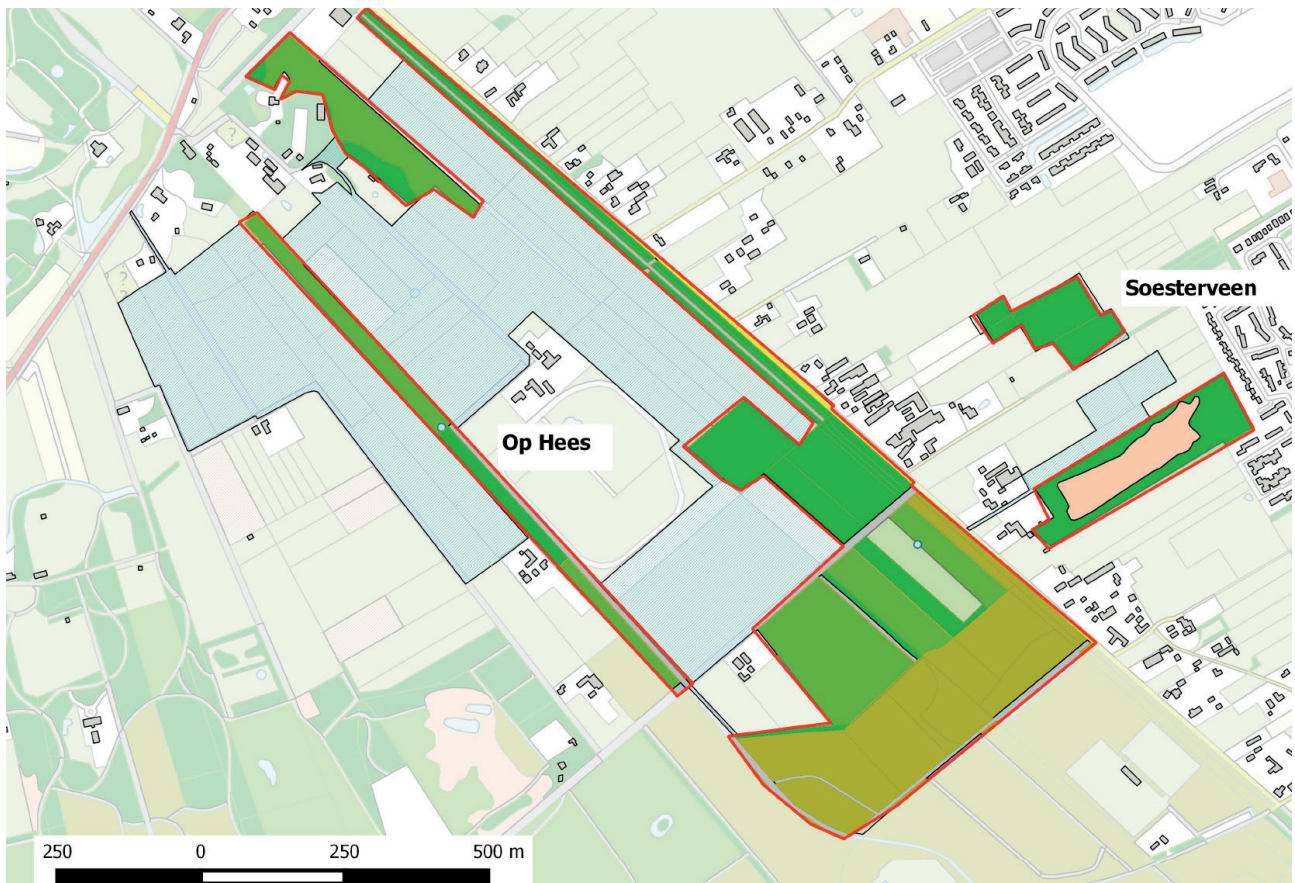
Impressie Op Hees: afwisseling van opgaan bos, en oude beukenlanen in agrarisch gebied.

Impressie Soesterveen: open hoogveen en een loofbosje.

Figuur 2.1. Ligging en begrenzing van Op Hees en Soesterveen. Het rood omlijnde gebied is op alle soorten broedvogels gekarteerd. In blauwe arcering is het overige niet op alle soorten geïnventariseerde eigendom van Natuurmonumenten weergegeven, alle graslandgebieden.

2.2. Het Cronebos

Het Cronebos is gelegen in een bosgebied tussen Hilversum en Lage Vuursche, in de provincie Noord-Holland (figuur 2.2). Het gebied wordt begrensd door de Rijksweg A27 (noordwesten), een uitgestrekt golfbanencomplex (noorden en oosten) en het natuurreservaat het Hilversumse Wasmeer (zuidwesten).

Het Cronebos bestaat uit 39 hectare bos en 7 hectare droog grasland, gelegen op licht geaccidenteerde dekzandgronden. Het bos sluit aan op de voor Nederlandse begrippen uitgestrekte bossen van de

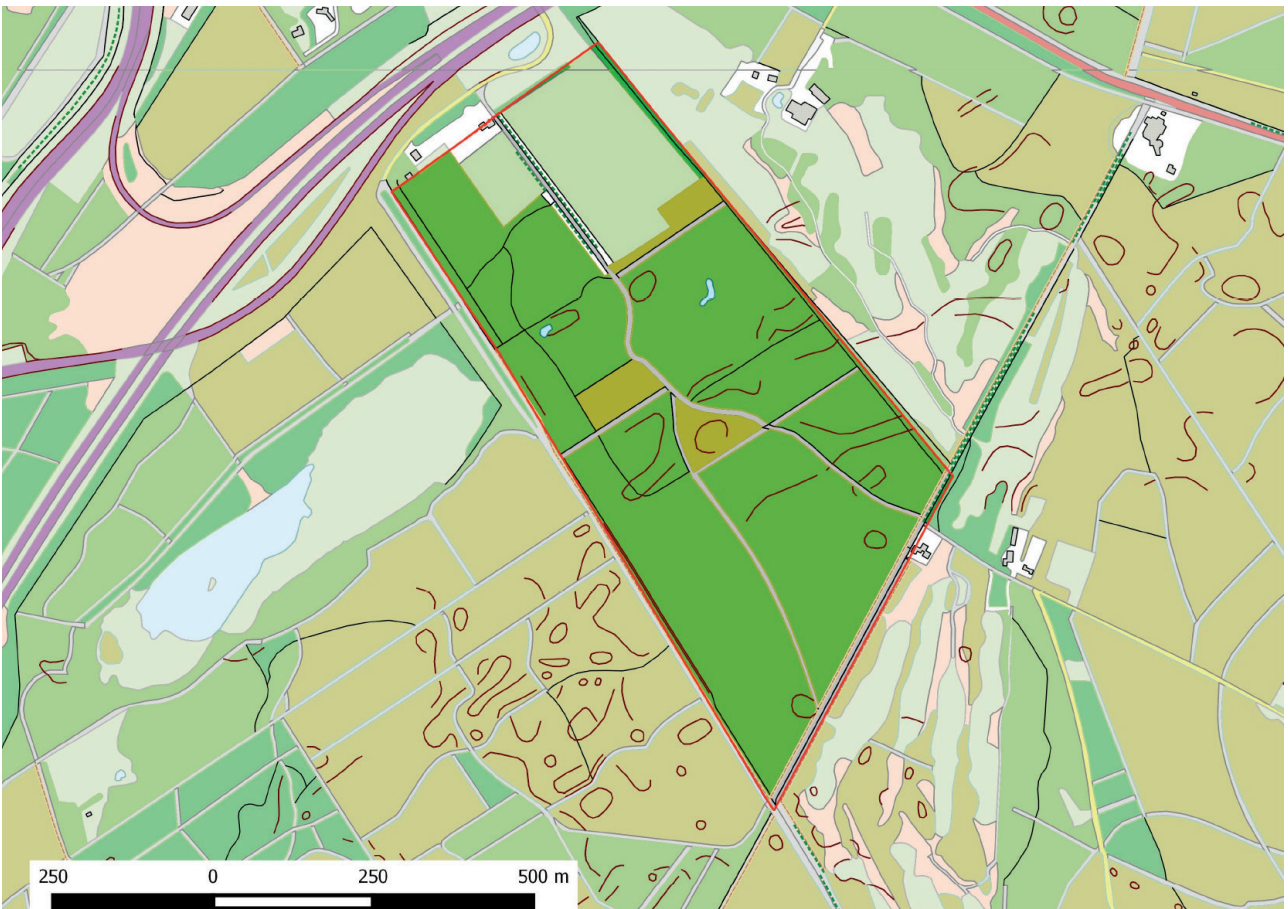
Utrechtse Heuvelrug. Het Cronebos bestaat uit een mix van opstanden van eiken-berkenbos, oude beuken, en oude douglassparren en een perceel grove den. Het gebied wordt doorsneden door enkele oude beukenlanen.

Sinds 1961 is het Cronebos in beheer bij de Vereniging Natuurmonumenten. Het beheer is gericht op uitbreiding van het van nature hier thuis horende eiken-berkenbos. Dit betekent niet dat andere aanwezige bospercelen (douglassparren en beuken) actief worden verwijderd. Voor de aanwezige holenbroeders en Boomarter wordt dood hout gehandhaafd. Het gebied is vrij toegankelijk voor publiek.

Impressie Cronebos: veel oude (aftakelende) beukenvakken, maar ook gemengde berken-eikenbos met (staand) dood hout.

Figuur 2.2. Ligging en begrenzing (rood) van het Cronebos

3. Beschrijving van de methode en meetmomenten

Doelstelling van de broedvogelkartering was een gebiedsdekkend overzicht van de talrijkheid en ligging van de territoria van alle aanwezige broedvogels.

3.1. Inventarisatiemethode

De inventarisatie is uitgevoerd volgens het principe van de uitgebreide territoriumkartering. Deze methode houdt in dat een reeks gebiedsdekkende, over het broedseizoen verspreide inventarisatieronden wordt uitgevoerd. Territorium- en nestindicerende waarnemingen van broedvogels worden nauwkeurig genoteerd op veldkaarten. Het totaal van al deze waarnemingen resulteert uiteindelijk in de samenstelling van individuele soortkaarten, die worden geïnterpreteerd conform de landelijk geldende kwa-

liteitscriteria van Sovon (van Dijk & Boele 2011).

In de periode maart-juni 2015 zijn vijf integrale ochtendbezoeken gebracht. Aanvullend voor nachtactieve vogels zijn in april en juni voorafgaand aan de ochtendbezoeken nachtbezoeken gebracht. De onderzoeksinspanning op basis van de systematische bezoeken bedroeg ruim 19 uur in Op Hees en Soesterveen (31 minuten/ha) en bijna 15 en een half uur in het Cronebos (20 minuten per hectare).

In beide gebieden zijn alle soorten broedvogels geïventariseerd, dus inclusief de algemene. Alleen voor Op Hees en Soesterveen gold dat de graslanden buiten de begrenzing van de inventarisatieopdracht vielen. Echter, tijdens de veldbezoeken zijn de schaarsere broedvogels daar wel genoteerd. Hierop wordt verder ingegaan in paragraaf 4.1.1.

Tabel 3.1. Bezoekdata en tijdsbesteding in Op Hees, Soesterveen en het Cronebos

Onderzoeksgebied	Datum	begintijd	eindtijd	duur
Op Hees en Soesterveen	5-mrt-15	8:29	11:03	2:34
Op Hees en Soesterveen	5-apr-15	5:45	10:44	4:59
Op Hees en Soesterveen	27-apr-15	5:30	9:22	3:52
Op Hees en Soesterveen	24-mei-15	6:11	9:39	3:28
Op Hees en Soesterveen	21-jun-15	3:30	7:41	4:11
Cronebos	5-mrt-15	11:35	13:29	1:54
Cronebos	26-mrt-15	5:30	9:04	3:34
Cronebos	23-apr-15	6:50	9:57	3:07
Cronebos	21-mei-15	5:58	8:50	2:52
Cronebos	15-jun-15	4:00	8:00	4:00

3.2. Weer

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperaturen zijn belemmerende factoren. Veel territoriale activiteit neemt ook af bij hoge temperaturen. Daarom wordt hier een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen van 2015 gegeven aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI. In tabel 2.2 zijn enkele variabelen samengevat.

De periode november - februari was vrij zacht, nat en zonnig. De gemiddelde maandtemperatuur zorg-

de uiteindelijk voor een buitengewoon zachte winter (Hellmanngetal in november 2014-maart 2015: 7,8).

Maart was qua temperatuur normaal, zonnig en droog. Er waren regionale temperatuurverschillen, in het noorden was maart zacht, maar in het zuiden juist aan de koude kant.

Het grootste deel van de maand was een hogedrukgebied bepalend voor het weer. Aan het einde van de maand nam de wisselvalligheid sterk toe en was het af en toe zeer onstuimig, met op 31 maart storm aan zee met ook boven land zware windstoten.

Het aantal dagen met regen en de hoeveelheid regen bleef beperkt. Het zuidwesten was het droogst, de

meeste regen viel in de oostelijke helft van het land. Maart was een zonnige maand met weinig regionale verschillen.

April was zeer zonnig, droog en aan de koude kant, met wederom (grote) regionale verschillen. Door een heersende noordelijke stroming was het in het noorden van het land april veelal te koud, in het zuidoosten was april juist zachter dan normaal. Vorst aan de grond was in het oosten tot het einde van de maand aan de orde van de dag. Doordat hogedrukgebieden bepalend waren voor het weer, bleef de totale hoeveelheid neerslag beperkt. De minste neerslag viel in het westen van het land, op sommige plaatsen niet meer dan ca. 10 mm. Het oosten en zuidoosten waren het natst, natte dagen kwamen landelijk niet voor.

Mei was vrij koel, vrij droog en vrij zonnig. De maand begon koel, lokaal kwam de temperatuur 's nachts onder het vriespunt. Tot het einde van de maand kwam het nog regelmatig tot vorst aan de grond. Daarna volgde een wisselvallige, vaak winderige periode, waarin de temperatuur opliep. Op 11 mei werd de eerste zomerse dag van het jaar genoteerd (>25 °C). Daarna werd met een overheersende westenwind weer vrij koele lucht van zee aangevoerd. De temperatuur bleef daarbij vooral in het noorden op de meeste dagen onder normaal steken, vaak in combinatie met een stevige wind. In de zuidoostelijke helft van het land liepen de temperaturen nog wel regelmatig op tot boven de 20 °C. De meeste neerslag viel tijdens onweersbuien rond 5 mei en op een natte dag op 19 mei. Het zonnigst was het aan de kust, het noordoosten was het minst zonnig.

Juni kende een normale gemiddelde temperatuur en was droog en zonnig. Wel was het temperatuur-

verloop grillig, waarbij enkele korte periodes met warm tot zeer warm weer werden afgewisseld door langere periodes waarin de temperatuur rond of beneden normaal lag. Ook in juni was er 's nachts nog sprake van vorst aan de grond, door een combinatie van weinig neerslag en de aanvoer van heldere, koele lucht. Een groot deel van de maand werd het weer bepaald door hogedrukgebieden waardoor de hoeveelheid regen regionaal beperkt bleef. De meeste regen viel tijdens (onweers)buien op 5, 12, 21 & 22 juni. Vooral de eerste helft van juni was zonnig, rond de langste dag was het juist uitgesproken somber. Zeeland was het zonnigst, terwijl het noordoosten van het land het minste zon zag.

Juli was vrij warm en vrij zonnig, de maand begon met een voortzetting van de hittegolf die op 30 juni begon. De hittegolf eindigde op 6 juli toen in De Bilt de temperatuur weer onder de 25,0 °C zakte. Het warmst werd het op 2 juli, met in Maastricht 38,2 °C. Opvallend was ook de temperatuur in de nacht van 1 op 2 juli, die op de meeste plaatsen ruim boven de 20 °C bleef. Van een tropische nacht (minimumtemperatuur 20 °C of hoger) was echter alleen sprake in het zuidoosten van het land. Na de hittegolf verliep de rest van de maand over het algemeen koeler en wisselvalliger met vooral aan het einde van de maand temperaturen onder normaal, met op 9 en 10 juli in Twente zelfs vorst aan de grond.

Juli verliep ook vrij nat. De verschillen in het land waren echter groot. In het zuiden van het land verliep de maand vrij droog, in het noordoosten van het land viel lokaal meer dan 140 mm neerslag en was het zeer nat. De meeste neerslag viel aan het einde van de maand. Op 25 juli trok een zware zomerstorm van zuidwest naar noordoost over het land met tijdelijk windkracht 10 aan de kust. De dagen daarna verliepen ook nat met veel (onweers)buien.

Tabel 2.2. Enkele weersvariabelen (gemiddelde temperatuur, aantal zonuren per maand en hoeveelheid neerslag) in de periode april-juni, op basis van gegevens van het KNMI, station De Bilt. Ref staat voor (langjarig gemiddelde 1981-2010).

Maand	Temperatuur (°C)		Zonuren		Neerslag (mm)	
	2015	Ref	2015	Ref	2015	Ref
Maart	6,2	6,2	158	125	59	68
April	9,0	9,2	242	178	22	44
Mei	12,4	13,1	222	213	51	61
Juni	15,6	15,6	241	201	33	68
Juli	18,4	17,9	225	212	92	78

4. Resultaten

4.1. Op Hees en Soesterveen

4.1.1. Soorten en aantallen

In het studiegebied in Op Hees zijn 40 soorten broedvogels vastgesteld en in Soesterveen 27. Hieronder bevindt zich één soort van de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten (van Beusekom et al. 2005): Grauwe Vliegenvanger, die alleen in Op Hees is vastgesteld met 2 territoria.

Broedvogels van de graslanden

De graslanden van Op Hees en Soesterveen, die buiten de kartering vielen, zijn soortenarm. Typische graslandvogels ontbreken er, in tegenstelling tot 2000 toen er nog 1 territorium van de Scholekster

en 3 territoria van de Kievit werden vastgesteld (van Kleunen 2000). In 2008 ontbraken deze soorten ook al (Jonkers 2008).

De vogelbevolking wordt nu vooral gekarakteriseerd door algemene, generalistische soorten. Uitzondering vormt een territorium van de Roodborsttapuit in Op Hees; het mannetje Roodborsttapuit werd wisselend waargenomen op een pas gekapt perceel en in een aanliggende ruigtezone langs de graslanden. Daarnaast was er een territorium Sprinkhaanzanger in een wat verrijgde zoom van een graslandkavel grenzend aan Soesterveen. Een tweede territorium bevond zich ook in dat grasland gebied, maar in een kavel dat geen eigendom is van Natuurmonumenten.

Tabel 4.1. Overzicht van de aantallen vastgestelde broedterritoria per soort en de dichtheden in Op Hees en Soesterveen in 2015.

*betreft een territorium buiten de begrenzing van het telgebied, maar in het graslandeigendom van Natuurmonumenten.

Soortnaam	Op Hees		Soesterveen		Soortnaam	Op Hees		Soesterveen	
	n terr.	n/10ha	n terr.	n/10ha		n terr.	n/10ha	n terr.	n/10ha
Wilde Eend	3	0,8	2	3,2	Fitis	4	1,1	4	6,3
Sperwer	1	0,3			Goudhaan	10	2,8		
Buizerd	1	0,3	1	1,6	Vuurgoudhaan	1	0,3		
Holenduif	5	1,4			Grauwe Vliegenvanger	2	0,6		
Houtduif	13	3,6	2	3,2	Staatmees	1	0,3	1	1,6
Bosuil	1	0,3			Glanskop	4	1,1		
IJsvogel	1	0,3			Kuifmees	2	0,6		
Grote Bonte Specht	12	3,3	2	3,2	Zwarte Mees	2	0,6		
Kleine Bonte Specht	2	0,6			Pimpelmees	24	6,7	7	11,1
Boompieper			2	3,2	Koolmees	21	5,8	7	11,1
Witte Kwikstaart	1	0,3			Boomklever	15	4,2		
Winterkoning	32	8,9	10	15,9	Boomkruiper	14	3,9	2	3,2
Heggenmus	3	0,8	3	4,8	Gaai	6	1,7	2	3,2
Roodborst	25	6,9	8	12,7	Ekster			1	1,6
Roodborsttapuit	1	0,3			Kauw	1	0,3		
Merel	18	5,0	6	9,5	Zwarte Kraai	5	1,4	1	1,6
Zanglijster	8	2,2	2	3,2	Spreeuw	1	0,3	1	1,6
Grote Lijster	2	0,6			Vink	29	8,1	4	6,3
Sprinkhaanzanger			1*		Groenling	1	0,3	1	1,6
Tuinfluit			3	4,8	Putter	1	0,3	1	1,6
Zwartkop	14	3,9	3	4,8	Goudvink	1	0,3	1	1,6
Tjiftjaf	15	4,2	8	12,7	Appelvink	3	0,8		

4.1.2. Vergelijking met eerdere broedvogelkarteringen

In 2000 zijn Op Hees en Soesterveen eveneens geïnventariseerd op broedvogels volgens dezelfde methode (van Kleunen 2000). De meeste algemene soorten zijn toen niet geteld. In 2008 zijn beide gebieden ook gekarteerd, op alle soorten broedvogels (Jonkers 2008).

Op Hees

34 soorten broedvogels zijn zowel in 2000, 2008 als in 2015 onderzocht en in minimaal één van die jaren vastgesteld. Het op basis van deze selectie vastgestelde aantal soorten in 2015 is 28, beduidend meer dan de respectievelijk 23 en 22 vastgestelde soorten in 2000 en 2008. Er is een vergelijking gemaakt tussen de ontwikkelingen op basis van de tellingen in 2000 en 2015. De ontwikkelingen van deze soorten laten overall een positief beeld zien: 60% van de soorten (18) is toegenomen of nieuw. Omgekeerd is 27% van de soorten (8) afgenomen of verdwenen. De soorten die zijn toegenomen komen vooral in opgaand bos voor (met veel dood hout in het geval van holenbroeders).

Als gekeken wordt naar de soorten die zijn toegevoegd dan bevinden zich hieronder 10 soorten holenbroeders, naast enige algemenere soorten van

bos of parklandschap. Voor veel van deze soorten is dit conform het landelijke beeld, uitzonderingen zijn Glanskop en Zwarte Mees, die landelijk zijn afgenomen. Onder de nieuwkomers bevindt zich een aantal soorten die zich landelijk sterk zijn toegenomen/zich hebben uitgebreid: Roodborsttapuit, Putter en Goudvink. Daarnaast gaat het om twee wat schaarsere soorten van opgaand bos: Kleine Bonte Specht en Vuurgoudhaan. De IJsvogel, een andere nieuwkomer ten slotte, is landelijk weliswaar afgenomen de laatste 10 jaar, maar kent de laatste twee jaar (zachte winters) een sterk herstel.

Er is ook een aantal soorten van opgaand bos afgenomen of zelfs verdwenen, vaak conform het landelijke beeld: Bosuil, Grote Lijster, Grauwe Vliegenvanger, Staartmees, Kuifmees en Matkop. De Kauw een andere soort die is afgenomen, is landelijk weliswaar toegenomen, maar vooral in stedelijk gebied. In bossen lijkt de soort schaarser te zijn geworden. De Tuinfluiter, een struweelsoort, is verdwenen uit het gebied.

Soorten die in 2008 werden vastgesteld, maar in 2015 ontbraken, zijn: Nijlgans, Havik, Ransuil en Boompieper, alle toen aanwezig met één territorium. Andersom ontbraken 12 soorten toen die wel in 2015 werden vastgesteld.

Tabel 4.2. Vergelijking van de vastgestelde aantallen broedvogels in Op Hees in 2000 (van Kleunen 2000), 2008 (Jonkers 2008) en 2015 (v: verdwenen, -: afname, =: gelijk, +: toename, n=nieuw). Ter vergelijking is de landelijke aantalsontwikkeling op basis van de periode 2004-2013 weergegeven (Boele et al. 2015) en de gevallen dat de ontwikkeling in Op Hees tegengesteld is aan de landelijke trend. ng = niet geteld.

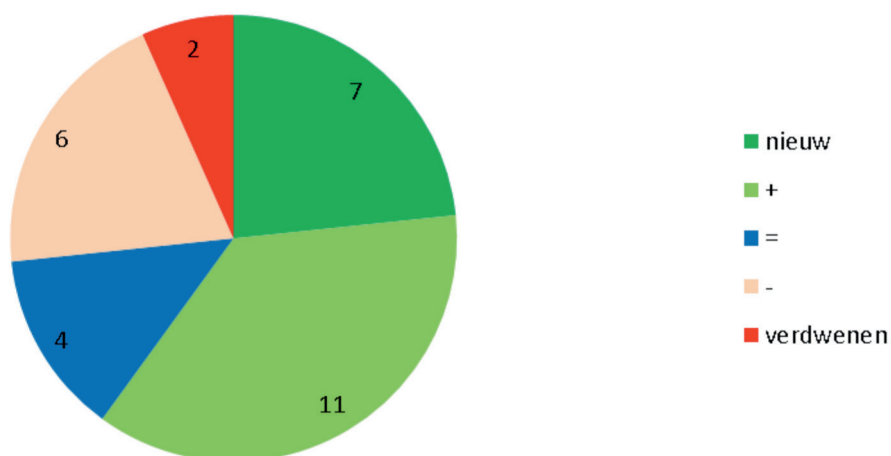
soortnaam	2000	2008	2015	ontwikkeling 2000 v 2015	trend NL 2004-2013	teggengestelde ontwikkeling
Wilde Eend	ng	5	3			
Nijlgans		1				
Havik		1				
Sperwer	1		1	=	-	
Buizerd	1		1	=	+	
Holenduif	4	4	5	+	0	
Houtduif	ng	23	13			
Bosuיל	2	1	1	-	-	
Ransuil		1				
IJsvogel			1	n	-	
Grote Bonte Specht	5	6	12	+	+	
Kleine Bonte Specht		1	2	n	+	
Boompieper		1			+	
Witte Kwikstaart	ng		1			
Winterkoning	ng	43	32			
Heggenmus	ng	5	3			
Roodborst	ng	37	25			
Roodborsttapuit			1	n	+	

Vervolg tabel 4.2

soortnaam	2000	2008	2015	ontwikkeling 2000 v 2015	trend NL 2004-2013	tegengestelde ontwikkeling
Merel	ng	42	18			
Zanglijster	ng	17	8			
Grote Lijster	4	1	2	-	-	
Tuinfluitier	2			v	0	
Zwartkop	8	19	14	+	+	
Tjiftjaf	9	16	15	+	+	
Fitis	ng	13	4			
Goudhaan	10	6	10	=	-	
Vuurgoudhaan			1	n	-	+
Grauwe Vliegenvanger	4		2	-	0	
Staartmees	4	2	1	-	-	
Glanskop	2	2	4	+	-	+
Matkop	2			v	-	
Kuifmees	6		2	-	-	
Zwarte Mees	1	2	2	+	-	+
Pimpelmees	13	13	24	+	+	
Koolmees	ng	22	21			
Boomklever	7	8	15	+	+	
Boomkruiper	14	8	14	=	+	
Gaai	3	2	6	+	0	
Ekster						
Kauw	4	2	1	-	+	-
Zwarte Kraai	3	4	5	+	-	+
Spreeuw	ng		1			
Vink	ng	28	29			
Groenling	ng		1			
Putter			1	n	+	
Goudvink		2	1	n	+	
Appelvink	1		3	+	+	

Figuur 4.1. Verdeling van de ontwikkeling in de aantallen van de broedvogels van Op Hees ten opzichte van 2000

Soesterveen

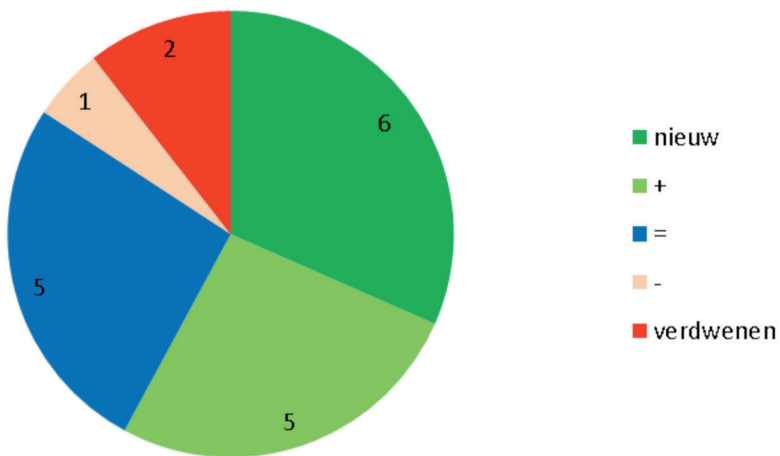
19 soorten broedvogels zijn zowel in 2000 als in 2008 en 2015 onderzocht en in minimaal één van die jaren vastgesteld. Het aantal op basis van deze selectie vastgestelde soorten in 2015 is 16, beduidend hoger dan de respectievelijk 12 en 11 vastgestelde soorten in 2000 en 2008. De ontwikkelingen van deze soorten laten overall een positief beeld zien: 58% van de soorten (11) is toegenomen of nieuw. Omgekeerd is 16% van de soorten (3) afgenomen of verdwenen. Onder de toegenomen soort bevinden zich vooral bos-/struweelsoorten, zoals Grote Bonte Specht, Tjiftjaf en Pimpelmees, waarvan de ontwikkeling in Soesterveen in de pas loopt met de landelijke trend. Onder de nieuwkomers bevinden zich

naast een aantal bosvogelsoorten ook een soort van de overgang van bos naar open gebied: Boompieper, en een soort van natte ruigten: Sprinkhaanzanger. De Zwarte Kraai is afgenomen van 2 territoria naar 1 territorium. Holenduif en Matkop zijn als broedvogel uit het gebied verdwenen. In 2008 was de Matkop nog wel present in het gebied (1 terr.). Er zijn 7 soorten die in 2008 ontbraken, maar die in 2015 wel werden vastgesteld: Sprinkhaanzanger, Tuinfluiter, Ekster, Spreeuw, Groenling, Putter en Goudvink. Opvallend is dat met uitzondering van Sprinkhaanzanger soorten typisch voor moerassige omstandigheden, zoals te vinden in het centrale deel van Soesterveen in alle onderzoeksjaren in het gebied ontbreken.

Tabel 4.3. Vergelijking van de vastgestelde aantallen broedvogels in Soesterveen in 2000 (van Kleunen 2000), 2008 (Jonkers 2008) en 2015 (v: verdwenen, -: afname, =: gelijk, +: toename, n=nieuw). Ter vergelijking is de landelijke aantalsontwikkeling op basis van de periode 2004-2013 weergegeven (Boele et al. 2015) en de gevallen dat de ontwikkeling in Soesterveen tegengesteld is aan de landelijke trend. ng = niet geteld.

soortnaam	2000	2008	2015	ontwikkeling 2000 v 2015	trend NL 2004-2013	tegengestelde ontwikkeling
Wilde Eend	ng	9	2			
Buizerd	1	1	1	=	+	
Holenduif	1			v	0	
Houtduif	ng	4	2			
Grote Bonte Specht	1	2	2	+	+	
Boompieper		1	2	n	+	
Winterkoning	ng	9	10			
Heggenmus	ng	3	3			
Roodborst	ng	9	8			
Merel	ng	9	6			
Zanglijster	ng	2	2			
Sprinkhaanzanger			1	n	+	
Tuinfluiter	2		3	+	+	
Zwartkop	3	2	3	=	+	
Tjiftjaf	5	7	8	+	+	
Fitis	ng	9	4			
Staartmees	1	1	1	=	-	
Matkop	1	1		-	-	
Pimpelmees	2	3	7	+	+	
Koolmees	ng	4	7			
Boomkruiper	2	2	2	=	+	
Gaai		1	2	+	0	
Ekster	1		1	=	0	
Zwarte Kraai	2	2	1	-	-	
Spreeuw			1	n	-	
Vink	ng	6	4			
Groenling			1	n	+	
Putter			1	n	+	
Goudvink			1	n	+	

Figuur 4.2. Verdeling van de ontwikkeling in de aantallen van de broedvogels van Soesterveen ten opzichte van 2000.

4.1.3. Soortbesprekingen

In deze paragraaf worden de soorten besproken die in Op Hees en Soesterveen zijn vastgesteld en die ten behoeve van SNL gekarteerd moesten worden.

Nest IJsvogel in steilwand van de Grift, Op Hees.

IJsvogel 1/0 territorium

De Grift die langs de noordwestgrens van het onderzoeksgebied in Op Hees loopt, heeft een mooie steilwand voor IJsvogel. In mei werd hier een bezet nest gevonden, dat gedurende de rest van het seizoen actief leek.

Grote Bonte Specht 12/2 territoria

Deze soort is erg talrijk in Op Hees en Soesterveen komt er verspreid in bosvakken en lanen voor. Vergeleken met de tellingen in 2008 en 2000 zijn de aantallen er verdubbeld!

Kleine Bonte Specht 2/0 territoria

Deze soort is alleen in Op Hees vastgesteld, één territorium in een gemengd bosvak in het zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied en een territorium aan de rand van een kapvlakte. In 2000 ontbrak deze soort nog als broedvogel en in 2008 werd er één territorium vastgesteld, eveneens in het gemengde bos in het zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied.

Boompieper 0/2 territoria

Deze soort ontbrak in 2015 in Op Hees, in tegenstelling tot 2008 toen er één territorium werd vastgesteld. Het omgekeerde was het geval in Soesterveen. In beide gebieden lijkt leefgebied voor één of enkele broedparen van deze soort beschikbaar.

Zanglijster 8/2 territoria

Deze soort komt verspreid over bosvakken en lanen in Op Hees voor. In 2008 is deze soort ook onderzocht en was die opvallend talrijker in Op Hees: 17 paar. Er zijn niet meteen grote verschillen in de staat van het gebied tussen beide jaren of opvallend negatieve ontwikkelingen in de landelijke trend, die dit kunnen verklaren. Overigens is in Soesterveen het aantal Zanglijsters gelijk gebleven.

Sprinkhaanzanger 0/(1) territorium

In juni werd en twee volop zingende Sprinkhaanzangers gehoord in wat verruigde zomen van de graslanden tussen beide bosvakken van Soesterveen, waarvan er één zich in het eigendom van Natuurmonumenten bevond. De soort werd hier tijdens de voorgaande karteringen niet vastgesteld.

Grauwe Vliegenvanger 2/0 territoria

Deze soort werd alleen in Op Hees vastgesteld, beide territoria in de bosrand langs het fietspad langs de Wieksloterweg. In 2000 werden nog 4 territoria van deze Rode Lijstsoort vastgesteld, maar in 2008 ontbrak deze.

Vuurgoudhaan 1/0 territoria

Deze soort werd in juni zingend vastgesteld in de oude sparren in het boskavel bij Landgoed Pijnenburg. Deze soort werd tijdens voorgaande karteringen niet vastgesteld in het gebied. N.b. Soesterveen is voor deze naaldhoutbewoner ongeschikt als broedgebied.

Boomklever 15/0 territoria

Deze soort is erg talrijk in Op Hees en Soesterveen komt er verspreid in bosvakken en lanen voor. Vergeleken met de tellingen in 2008 en 2000 zijn de aantallen verdubbeld!

Boomkruiper 14/2 territoria

Ook deze soort is talrijk in beide gebieden en komt er verspreid voor, met in Op Hees een concentratie in de aaneengesloten gemengde bosvakken. Ten opzichte van 2014 zijn de aantallen gelijk gebleven in Op Hees, terwijl in 2008 fors lagere aantallen (8 terr.) werden vastgesteld. In Soesterveen waren de aantallen in alle onderzoeksjaren gelijk.

Groenling 1/1 territorium

Het enige territorium van Op Hees voor deze soort bevond zich in de rand van een laan met bos en struweel nabij een boerderij, aan de westzijde van het onderzoeksgebied. Het territorium van Soesterveen bevond zich in het noordelijk bosvak. De soort is ten opzichte van de voorgaande karteringen nieuw in beide gebieden.

Putter 1/1 territorium

Het verhaal over de Putter in Op Hees en Soesterveen is vrijwel identiek aan dat over de Groenling, behalve dat het territorium van Soesterveen zich langs het veengebied bevond.

Appelvink 3/0 territoria

De drie territoria van Op Hees bevonden zich verspreid over het gebied in opgaand bos. De soort is er toegenomen; in 2000 telde het gebied slechts één territorium en in 2008 ontbrak de soort er zelfs.

4.2. Het Cronebos

4.2.1. Soorten en aantallen

In het studiegebied werden van 36 soorten vogels in totaal 340 broedterritoria vastgesteld. Hieronder bevinden zich twee soorten van de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten (van Beusekom et al. 2005): Groene Specht (1 terr.) en Grauwe Vliegenvanger (5 terr.).

Tabel 4.4. Overzicht van de aantallen vastgestelde broedterritoria per soort en hun dichtheden in het Cronebos in 2015.

Soortnaam	n terr.	n/10ha	Soortnaam	n terr.	n/10ha
Holenduif	6	1,3	Grauwe Vliegenvanger	5	1,1
Houtduif	2	0,4	Bonte Vliegenvanger	8	1,7
Bosuil	3	0,7	Staartmees	4	0,9
Groene Specht	1	0,2	Glanskop	12	2,6
Zwarte Specht	1	0,2	Kuifmees	7	1,5
Grote Bonte Specht	13	2,8	Zwarte Mees	5	1,1
Kleine Bonte Specht	4	0,9	Pimpelmees	31	6,7
Boompieper	3	0,7	Koolmees	37	8,0
Winterkoning	15	3,3	Boomklever	22	4,8
Heggenmus	1	0,2	Boomkruiper	18	3,9
Roodborst	35	7,6	Gaai	2	0,4
Merel	18	3,9	Zwarte Kraai	2	0,4
Zanglijster	6	1,3	Spreeuw	2	0,4
Grote Lijster	1	0,2	Vink	25	5,4
Zwartkop	10	2,2	Groenling	1	0,2
Tjiftjaf	11	2,4	Putter	2	0,4
Fitis	5	1,1	Goudvink	2	0,4
Goudhaan	14	3,0	Appelvink	6	1,3

4.2.2. Vergelijking met eerdere karteringen

In 2000 is het Cronebos eveneens geïnventariseerd op broedvogels volgens dezelfde methodiek (van Kleunen 2000). De meeste algemene soorten zijn toen niet geteld. In 2007 is in het gebied een klein aantal soorten onderzocht door dhr. H. Wijsman (verslag bibliotheek Natuurmonumenten). 29 soorten broedvogels zijn zowel in 2000 als in 2015 onderzocht en in minimaal één van die jaren vastgesteld. De ontwikkelingen van deze soorten laten overall een positief beeld zien: 62% van de soorten (18) is toegenomen of nieuw. Omgekeerd is 27% van de soorten afgenomen of verdwenen. Als gekeken wordt naar de soorten die zijn toegenomen dan bevinden zich hieronder 10 soorten holenbroeders, naast enige algemenere soorten van bos of parklandschap. Nieuwe, maar niet geheel onver-

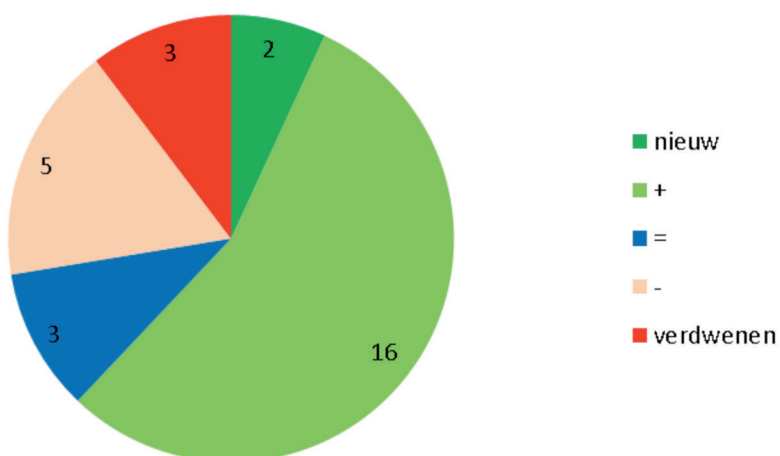
wachte broedvogels gezien het terrein zijn Putter en Goudvink. De toename van holenbroeders is ook landelijk het geval, als gevolg van bosveroudering. Ook de bosvakken in het Cronebos zijn voor deze groep nog geschikter geworden. Desondanks is een aantal holenbroeders afgenomen; Holenduif, Zwarte Mees, en de Gekraagde Roodstaart is er zelfs verdwenen. Andere broedvogels die in 2000 werden vastgesteld, maar niet in 2015 zijn Fluiter en Vuurgoudhaan. De Fluiter werd in 2007 nog wel vastgesteld; dit is een soort waarvan de aantallen van jaar tot jaar sterk kunnen fluctueren.

De afname van de Gekraagde Roodstaart is contra de landelijke trend. Wel is de indruk van de auteur dat deze soort die in Nederland vooral voorkomt in overgangsmilieus van bos naar open terrein, in opgaand bos, zoals oude beukenvakken, sterk is afgenomen, althans op de Utrechtse Heuvelrug.

Tabel 4.5. Vergelijking van de vastgestelde aantallen broedvogels in het Cronebos in 2000 (van Kleunen 2000) en 2015 (v: verdwenen, -: afname, =: gelijk, +: toename, n=nieuw). Ter vergelijking is de landelijke aantalsontwikkeling op basis van de periode 2004-2013 weergegeven (Boele et al. 2015) en de gevallen waarin de ontwikkeling in het Cronebos tegengesteld is aan de landelijke trend.

soortnaam	2000	2015	ontwikkeling 2000 v 2015	trend NL tegengestelde 2004-2013 ontwikkeling
Wilde Eend	ng	2		
Buizerd	1	1	=	+
Holenduif	1		v	0
Houtduif	ng	2		
Grote Bonte Specht	1	2	+	+
Boompieper		2	n	+
Winterkoning	ng	10		
Heggenmus	ng	3		
Roodborst	ng	8		
Merel	ng	6		
Zanglijster	ng	2		
Sprinkhaanzanger		1	n	+
Tuinfluitier	2	3	+	+
Zwartkop	3	3	=	+
Tjiftjaf	5	8	+	+
Fitis	ng	4		
Staartmees	1	1	=	-
Matkop	1		-	-
Pimpelmees	2	7	+	+
Koolmees	ng	7		
Boomkruiper	2	2	=	+
Gaai		2	+	0
Ekster	1	1	=	0
Zwarte Kraai	2	1	-	-
Spreeuw		1	n	-
Vink	ng	4		
Groenling		1	n	+
Putter		1	n	+
Goudvink		1	n	+

Figuur 4.2. Verdeling van de ontwikkeling in de aantallen van de broedvogels van het Cronebos ten opzichte van 2000.

4.2.3. Soortbesprekingen

In deze paragraaf worden de soorten besproken die in het Cronebos zijn vastgesteld en die ten behoeve van SNL gekarteerd moesten worden.

Groene Specht 1 territorium

Het territorium van deze soort werd vastgesteld in een beukenvak in het zuidoostelijk deel van het studiegebied, vlakbij de golfbaan waar de(zelfde) Groene Spechten ook veelvuldig werden waargenomen, vermoedelijk een interessant foerageergebied. In 2000 werd de soort niet vastgesteld in het Cronebos, in 2007 wel, nabij de locatie van 2015.

Zwarte Specht 1 territorium

Gedurende het broedseizoen werd het paartje Zwarte Specht waargenomen dan wel in het grote beukenvak in het zuidoostelijke deel van het studiegebied dan wel meer noordelijk in de oude beuken langs het hoofdpad. In beide gebieden werden beuken met diverse gaten gevonden, gemaakt door Zwarte Spechten, wat er op wijst dat de soort hier al jaren lang voorkomt. Dit wordt bevestigd door de karteringen van 2000 en 2007. Nestbezoeken werden niet vastgesteld; een broedpoging kan niet worden uitgesloten, maar het is onwaarschijnlijk dat de soort dit jaar succesvol heeft gebroed in het Cronebos.

Grote Bonte Specht 13 territoria

De territoria van deze soort liggen verspreid over het onderzoeksgebied. Vergelijken met 2000 (6 territoria) en 2007 (8 territoria) is de soort fors toegenomen.

Kleine Bonte Specht 4 territoria

De territoria van de Kleine Bonte Specht werden vooral vastgesteld in eiken-berken bosvakken, met veel staand dood hout en één langs de laan aan de zuidostrand van het onderzoeksgebied. Vergelijken met 2000 (3 territoria) is de soort licht toegenomen. In 2007 werd slechts één territorium van deze soort vastgesteld (niet duidelijk is of toen gericht naar deze lastig te inventariseren soort is gezocht).

Boompieper 3 territoria

Deze soort van overgangen van bos naar open gebied werd vastgesteld langs het grasland en (dezelfde vogels) op de open plekken in het aangrenzende bos. In 2000 was deze soort met 2 territoria in het Cronebos aanwezig.

Zanglijster 6 territoria

Deze soort werd in verschillende bosopstanden verspreid over het onderzoeksgebied vastgesteld. Er is

geen aantalsvergelijking met 2000 mogelijk, omdat de soort toen niet is meegenomen in de broedvogelinventarisatie.

Grauwe Vliegenvanger 5 territoria

Op één territorium na kwam deze soort tamelijk geclusterd voor in het gemengde bos (met veel staand dood hout) in het noordwestelijke deel van het studiegebied. In 2000 werden eveneens 5 territoria van de Grauwe Vliegenvanger vastgesteld in het Cronebos.

Boomklever 22 territoria

Deze soort is één van de talrijkste holenbroeders van het gebied en komt er verspreid voor, met uitzondering van de door naaldhout gedomineerde bosvakken. De soort is vooral talrijk in de vakken met oude beuken in het oostelijke deel van het onderzoeksgebied. Ten opzichte van 2000 (9 terr.) is deze soort spectaculair toegenomen, vermoedelijk ten gevolge van veroudering van het bos.

Boomkruiper 18 territoria

Deze soort komt gelijkmatig verspreid over het onderzoeksgebied voor. De Boomkruiper mijdt enigszins gladstammige boomsoorten zoals beuk en komt bij beukenvakken in het gebied vooral in de zoomvegetaties voor. Ten opzichte van 2000 (15 terr.) is de Boomkruiper licht toegenomen, vermoedelijk ten gevolge van veroudering van het bos.

Putter 2 territoria

Beide territoria van de Putter werden vastgesteld in het noordelijk deel van het studiegebied nabij de woning. De afwisseling daar van tuinen, graslandjes en bos vormen goed leefgebied voor deze soort. Ten opzichte van 2000 is deze soort nieuw als broedvogel in het Cronebos.

Groenling 1 territorium

Voor deze soort geldt hetzelfde als hierboven is geschreven voor de Putter: ook deze soort heeft een voorkeur voor de afwisseling van tuinen, graslandjes en bos, wat te vinden is nabij de woning in het noordelijke deel van het onderzoeksgebied.

Appelvink 6 territoria

Deze soort komt in het gebied vooral voor in opgaand bos vaak met gemengde boomsoorten, niet zozeer in de oude beukenvakken. Ten opzichte van 2000 (4 terr.) is de soort licht toegenomen wat een gevolg zou kunnen zijn van de veroudering en toegenomen diversiteit van het bos.

5. Evaluatie en conclusies

In het voorjaar van 2015 zijn Op Hees, Soesterveen en het Cronebos vlakdekkend gekarteerd op alle aanwezige broedvogels.

Op Hees en Soesterveen

In het studiegebied in Op Hees werden 40 soorten broedvogels vastgesteld en in Soesterveen 27. Een groot deel van daarvan betreft bosvogels, waaronder 1 territorium van Sperwer en 2 van Buizerd, 1 Bosuil en 1 van Vuurgoudhaan. Andere wat minder algemene soorten betroffen IJsvogel, Roodborsttapuit en Sprinkhaanzanger, alle aanwezig met één territorium.

Als naar Soesterveen naar het open hoogveen wordt gekeken dan valt op dat er geen soorten voorkomen die typerend voor dit terreintype zijn.

Vergeleken met voorgaande karteringen, uitgevoerd in 2000 en 2008 is het aantal soorten broedvogels toegenomen en is het aantal positieve aantalsont-

wikkelingen groter dan het aantal negatieve. Vooral soorten van opgaand bos zijn toegenomen, hiervoor lijken de condities beter geworden, een verschijnsel dat ook landelijk speelt.

Het Cronebos

In het Cronebos werden 36 soorten broedvogels vastgesteld, vooral bosvogels en enkele soorten van overgangsmilieus naar open gebied en meer parkachtig landschap. Vooral de vele soorten holenbroeders en de hoge aantallen ervan springen in het oog. Zowel de diversiteit aan staand en liggen dood hout is er groot en dood hout is ook overvloedig aanwezig in verschillende bosopstanden, zowel in oud zwaar beuken bos als in dunner eiken-berkenbos. De vergelijking met de eerder uitgevoerde broedvogelkartering in 2000 maakt aannemelijk dat de condities voor deze soorten in het gebied alleen maar aantrekkelijker geworden zijn.

6. Literatuur

VAN BEUSEKOM R., HUIGEN P., HUSTINGS F., DE PATER K. & THISSEN J. (Red.) 2005. Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels. Tirion Uitgevers B.V., Baarn.

BOELE A., VAN BRUGGEN J., HUSTINGS F., KOFFIJBERG K., VERGEER J.W. & VAN DER MEIJ T. 2015. Broedvogels in Nederland in 2013. Sovon-rapport 2015/04. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

VAN DIJK A.J & BOELE A. 2011. Handleiding Sovon Broedvogelonderzoek. Sovon Vogelonderzoek Nederland.

VAN KLEUNEN A. 2000 Broedvogels van het Cronebos, Einde Gooi, Coelhorst, Op Hees, Soesterveen en Stoutenburg in 2000. Sovon-Inventarisatierapport 2000/17. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

JONKERS D. 2008. Broedvogelinventarisatie Op Hees en Soesterveen in 2008 Rapport Greendesk.

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Petra Verburg (petra.verburg@sovon.nl)

van Keunen A.

Broedvogels van Op Hees, Soesterveen en het Crophebos in 2015

Sovon-rapport 2015/73

In opdracht van:

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

